

فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک

سال هفدهم، شماره ۷۸، زمستان ۱۳۹۸

مقاله دهم، از صفحه ۲۵۸ تا ۲۲۹

مقاله پژوهشی: تأثیر شبکه تلویزیونی ماهواره‌های بر نهاد خانواده و راهکارهای مقابله

حجت‌الله مرادی^۱، شعبان تیلای^۲

پذیرش مقاله: ۹۷/۱۱/۲۱

دریافت مقاله: ۹۷/۱۰/۱۵

چکیده

هدف اصلی این تحقیق، تبیین حوزه نفوذ، بررسی و مطالعه تأثیر ماهواره‌ها در خانواده‌ها و راهکارهای مقابله با آن می‌باشد. روش مورد استفاده در تحقیق برحسب هدف تحقیق اکتشافی و برحسب نوع داده، تحقیق کیفی می‌باشد. این مقاله به صورت توصیفی تهیه و با آمار نمونه‌ای داده‌هایی برای کمک به روش تحلیل کیفی به آن اضافه شده است. رسانه‌ها برای عملیات تصویرسازی ذهنی اقدام و کارکرد مهمی را انجام می‌دهند. امروزه هجوم روزافزون شبکه‌های ماهواره‌ای و فیلم‌های سینمایی، که معلول و زاینده فناوری پیشرفته و ارتباطات می‌باشند، بنیان‌های اعتقادی و اخلاقی فرهنگ‌های غنی را نشانه‌گیری کرده‌اند. رسانه‌ها تلاش می‌کنند تصویر ذهنی خود نزد دیگران را آن‌طور که خود می‌خواهند، شکل دهند. حتی اگر خود در عالم واقع آن‌گونه نباشند. آنان در واقع با تصویر ذهنی، افکار عمومی جهانیان را به سمت مورد نظر خود هدایت و مدیریت می‌کنند. می‌توان گفت که هدف غایی تهدیدات رسانه‌ای، شکل‌دهی محیط و تهدید نهاد خانواده مورد نظر دین اسلام است و در این بین، بیش از همه‌ی جوامع اسلامی، به انزوا کشاندن "جمهوری اسلامی ایران" در دستور کار آن‌ها می‌باشد.

با وجود قوانین و مقررات مصوب در مورد ممنوعیت به‌کارگیری ماهواره در ایران و مخالفت صریح مراجع تقلید با استفاده بی‌رویه از آن، در این تحقیق آماری‌های نمونه‌گیری شده از استفاده غیرمعمول از فناوری‌های پیشرفته، که با حمایت و برنامه‌ریزی امپراتوری رسانه‌ای غرب، تعدد و تکرر آن‌ها برای پوشش و دریافت برنامه‌های ماهواره‌ای نگران‌کننده است، حکایت دارد. که در تحقیق پس از نتیجه‌گیری پیشنهادهایی برای مقابله با تهدیدات ناشی از استفاده از ماهواره ارائه گردیده است..

واژگان کلیدی: ماهواره، نهاد خانواده، تهدیدات، راهکار مقابله

۱- استادیار روان‌شناسی دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)

۲- دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) tila.sh49@chmail.ir

مقدمه

تهاجم فرهنگی واقعیت مسلم دوران معاصر است و امروزه یکی از مهم‌ترین ابزارهای تأثیرگذار در سرعت بخشیدن به تحقق اهداف طراحان تهاجم فرهنگی، برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی جامعه مخاطب، رسانه‌های جمعی و از جمله شبکه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای هستند. از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، امپراتوری رسانه‌ای غرب، به سرکردگی آمریکا و انگلیس با وحدت و یکپارچگی اقوام و مذاهب، خودباوری، فرهنگ، آداب، رسوم و سبک زندگی متعالی ایرانی-اسلامی در مبارزه بوده و در مقابل الگوی شیطانی غرب را تبلیغ نموده متمرکز بر اختلاف‌افکنی بین اقوام و مذاهب، مبارزه بی‌امان با آموزه‌های فرهنگی و دینی و سست کردن بنیان خانواده‌ها را سرلوحه تلاش‌های خود، در بستر فناوری ماهواره و سایر ابزار ارتباطی قرار داده‌اند.

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار با علما و روحانیون کرمان در خصوص تأثیرات وسایل ارتباط جمعی از جمله ماهواره در تاریخ ۱۳۸۴/۲/۱۱ می‌فرمایند: امروز شما ببینید وسایل تبلیغ در دنیا چقدر متنوع شده؛ این طرف دنیا یک نفر جوان پای یک دستگاه کوچک می‌نشیند و افکار، تصورات، تخیلات، پیشنهادهای فکری و پیشنهادهای عملی را از سوی هرکسی، بلکه هر ناکسی، از آن طرف دنیا دریافت می‌کند. امروز اینترنت و ماهواره و وسایل ارتباطی بسیار متنوع وجود دارد و حرف، آسان به همه جای دنیا می‌رسد. میدان افکار مردم و مؤمنین، عرصه‌ی کارزار تفکرات گوناگون است. امروز ما در یک میدان جنگ و کارزار حقیقی فکری قرار داریم.

ماهواره با تولید و ارسال انبوه تصاویر و صدا، نه تنها خلاقیت را مکانیکی می‌کند، بلکه معیارهای ادراکی را تقلیل می‌دهد. به سخن بودریا «در شبکه‌های ماهواره‌ای بسیاری از رمزگان پنهان کدگذاری شده است و در تصاویر خوش آب و رنگ برای فرو کاستن هر امر واقعی به دوگانه ساده انگارانه خوب و بد، سعی در ترویج ایدئولوژی خود دارد.» (بودریا، ۱۳۸۸: ۴۲)

بودریو نیز در تمایز بر نقش عامل رسانه در تشکیل ذائقه زیباشناسی تأکید می‌ورزد؛ از نگاه وی، تلویزیون آموزشگاه «سبک زندگی» است. این دستگاه با برجسته کردن تمایزات، گروه‌های مصرف را طبقه‌بندی می‌کند. (Bourdieu, 1984, p. 35)

سبک زندگی، الگویی از مصرف است که دربردارنده ترجیحات و ذائقه زیبایی‌شناسی است. به عبارتی «سبک زندگی» الگویی فردی از گزینش و فعالیت ماست. به گمان فدرستون، بدن، لباس‌ها، طرز بیان، فراغت، ترجیحات خوردن، نوشیدن، خانه، اتومبیل، انتخاب محل برای تفریح و

تعطیلات و مانند آن، از شاخص‌های «سبک زندگی» محسوب می‌شوند که تلویزیون، کانون تشکیل و ترویج آن است. (Featherston, 1991, p 343)

فناوری ماهواره، عاملی قوی برای تغییر و دگرگونی است. این فناوری، می‌تواند به‌عنوان ابزار مفیدی به انسان کمک کند تا با استفاده از آخرین پدیده‌های علمی، زندگی دلخواه و آرمانی پر بار و پرتلاش داشته باشد. در عین حال این فناوری به وجود آمده مانند شمشیری دو لبه عمل می‌نماید و بستری مناسب برای اعمال تهدیدات فرهنگی - اجتماعی، برای ضربه زدن به کانون گرم خانواده در جوامع با اصالت فرهنگی و دینی به شمار می‌رود. بی‌شک در عرصه بی‌فضیلتی و بی‌بصیرتی متولیان امر فرهنگ و سرریزندگی دال‌های گفتمانی مدرن، اذهان بکر و پاک کودکان و قشر جوان، بیشتر از هر رده سنی دیگر، مستعد تغییر ذائقه زیبایی‌شناسی‌اند. درباره کودکان نمی‌توان گفت تغییری صورت می‌پذیرد، بلکه تغییر نهادینه می‌شود؛ تغییری که پیش‌تر در ذائقه والدینشان صورت پذیرفته بود. به جرأت می‌توان گفت بخش اعظم شخصیت کودک، از نخستین روزهایی که با حواس خود، دنیای پیرامونش را درک می‌کند، در تماس با عروسک‌ها شکل می‌گیرد. به‌طور نمونه، تولید و توزیع عروسک «باربی» از اقتضای گفتمان مدرن است. به قولی اقتضای گفتمان مصرف محور که با ویژگی‌های ذاتی خود از گذر ناآگاهی ما در اختیار کودکانمان قرار می‌گیرد، این عروسک تنها نیست؛ دوست‌پسرش، عطر و آئینه‌اش، اتومبیلش و محل گذران تعطیلاتش یعنی و... را به همراه دارد. این عروسک که نماد برهنگی زنان غربی، استفاده از زیبایی جنسی با انتقال معانی شهوت‌پرستی و دنیاطلبی و هزاران مؤلفه دیگر است، دیوار بلندی در برابر آرمان‌های زندگی بشر می‌کشد (فیاض، ۱۳۸۶: ۲۰۸).

امروزه، تأثیرگذاری و ضریب نفوذ استفاده از شبکه‌های اطلاع‌رسانی آزاد در بستر فناوری‌های ایجادشده از جمله ماهواره غیرقابل‌انکار است. در کنار ظرفیت‌های مناسب استفاده از اطلاعات دریافتی از شبکه‌های ماهواره‌ای، رسانه‌های ماهواره‌ای به‌عنوان یک ابزار تهدید نرم دشمن تلاش دارد تا ضمن نفوذ در باورها و اعتقادهای مردم، زمینه کاهش سرمایه‌های اجتماعی جامعه و اعتماد عمومی مردم به‌نظام را کاهش دهند. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در دشمنان سلامت اخلاقی و جانپان مبارزه بی‌امان با اصالت ایمانی خانواده‌ها، سال‌های اخیر در این زمینه موفقیت‌هایی را کسب نموده‌اند.

بر این اساس مخاطرات منبعث از صادرات فرهنگی مبتذل با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فناوری پایه، از جمله ماهواره، عمق این نگرانی را دوچندان می‌نماید، به‌ویژه وقتی که دشمنان قسم‌خورده و صاحبان ثروت و قدرت برای فروپاشی نظام خانواده و آسیب‌رسانی به آموزه‌های دینی در جوامع اسلامی، علی‌الخصوص جمهوری اسلامی ایران از هیچ کوششی فروگذار نمی‌باشند.

لذا این تحقیق به دنبال آن است که تأثیر تهدیدات ناشی از استفاده از ماهواره بر ارزش‌ها و هنجارهای مورد قبول و فرهنگ اسلامی جامعه، به‌ویژه بر شیوه زندگی مردم و نهاد خانواده را شناسایی و راهکارهای مقابله با آن را ارائه نماید.

هدف تحقیق: هدف تحقیق بررسی و مطالعه تأثیر تهدیدات استفاده از ماهواره در شیوه زندگی و نهاد خانواده و راهکارهای مقابله با آن می‌باشد.

سؤال تحقیق: تأثیر تهدیدات ناشی از استفاده از ماهواره بر نهاد خانواده‌ها به چه میزان است و راهکار مقابله با آن‌ها چیست؟

مبانی نظری

مفهوم شناسی

تعریف ماهواره: قمر مصنوعی، دستگاهی که از زمین به‌وسیله موشک به فضا پرتاب می‌شود و در چهل هزار کیلومتری زمین به گردش درمی‌آید و در حال چرخیدن دور خود در هر ۲۴ ساعت یک‌مرتبه دور زمین می‌گردد. از ماهواره‌ها برای ارتباط‌های تلفنی و تلویزیونی و عکسبرداری و هواشناسی و پاره‌ای امور دیگر استفاده می‌شود. (عمید، ۱۳۸۱: ۱۰۷۴) پدیده ماهواره به مجموعه ابزارهایی می‌گویند که موجب می‌شوند پیام‌هایی از سراسر دنیا به فرد گیرنده مخابره گردد. لذا در این نوشتار، ماهواره را یک رسانه تعریف می‌کنیم. (رهای پروانه‌ها، بی‌تا: ۲۵)

تهاجم فرهنگی: تهاجم فرهنگی این است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای مقاصد سیاسی خودشان و برای اسیر کردن یک ملت، به بنیان‌های فرهنگی آن ملت، هجوم می‌برند. آن‌ها هم چیزهای تازه‌ای را وارد این ملت و این کشور می‌کنند؛ اما به‌زور، اما به‌قصد جایگزین کردن آن‌ها با فرهنگ و باورهای ملی، این اسمش تهاجم است. (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۱/۲۵)

تهدید: تهدید عبارت از وضع و حالتی است که در آن مجموعه‌ای از ادراکات و تصورات نسبت به پدیده‌ها و رابطه آن‌ها با بقاء، کمیت یا کیفیت ارزش‌های اساسی و مورداحترام بر وجود خطر جدی یا امکان نابودی آن ارزش‌ها دلالت می‌کند. (گروه مطالعات امنیت، ۱۳۸۷: ۱۰۳) مهم‌ترین وجه تهدیدزایی رسانه‌ها متعلق به آن دسته از نظریاتی است که از رهگذر تعامل میان رسانه‌ها از شکل‌گیری فضایی نوین سخن می‌گویند.

مطابق این نظریه، رسانه‌ها شبکه ارتباطی قوی، پیچیده و همه‌جانبه‌ای را ساماندهی می‌کنند که می‌توان از آن به فضای رسانه‌ای تعبیر کرد. (افتخاری، ۱۳۹۱: ۵۷)

تهدید از سه بخش اساسی (کارگزار یا عامل تهدید)، (حوزه تهدید) و (موضوع تهدید) تشکیل شده است. عامل تهدید در واقع هویت (شخصی یا سازمانی) یا چیزی است که به‌طور بالفعل یا بالقوه توانایی ایجاد، انتقال یا پشتیبانی از تهدید را دارد، درحالی‌که حوزه تهدید هویت یا چیزی است که موجودیت و یا دارایی‌های حیاتی آن در معرض خطر قرار گرفته است و در نهایت موضوع تهدید، وضعیت، پدیده، فعالیت یا رخدادی است که به نظر می‌رسد قابلیت‌های درونی و بیرونی انتقال، پشتیبانی یا ایجاد خطر در موجودیت یا دارایی‌های حیاتی بازیگر مورد آماج را در خود دارد. (عبدالله خانی، ۱۳۸۶: ۲۱)

نهاد اجتماعی: نهاد اجتماعی شیوه‌های فعالیت اجتماعی است که اکثریت اعضای یک جامعه معین از آن‌ها پیروی می‌کنند. در یک تعریف دقیق‌تر جامعه‌شناسان معتقدند: نهادها فرم‌های استحکام یافته‌ای از رفتارها هستند که در کنترل اجتماعی و نیازهای بنیادین اجتماعی به کار گرفته می‌شوند. مبنای پیدایش نهادهای اصلی جامعه را پنج کارکرد تشکیل می‌دهند که عبارتند از: (تولید نسل و تعیین خویشاوند، تربیت اعضای جدید و انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر، تولید و توزیع کالاها و خدمات، تدارک برای استفاده مشروع از قدرت برای استقرار نظام اجتماعی و رابطه انسان با ماورای طبیعت). هر یک از این نهادها شیوه منطقی برای برآوردن یک نیاز عمومی جامعه است. نهادها با ساخت‌ها، روابط، هنجارها و شیوه‌های رفتاری خاص خود ضمن برآوردن این نیازها به ایجاد و حفظ نظم و ثبات اجتماعی مدد می‌رسانند. نهادهایی که این وظایف را به عهده‌دارند عبارتند از: (خانواده، آموزش و پرورش، اقتصاد، حکومت و دین). (سازگارا، ۱۳۷۷: ۵۱-۵۰،)

نهاد خانواده: خانواده، یک نهاد اساسی و محوری در جامعه است و به‌عنوان هسته اولیه و برای سایر نهادهای اجتماعی به شمار می‌رود. نظام خانواده کوچک‌ترین واحد اجتماعی است که اساس و زیرساخت واحدهای بزرگ اجتماعی بشری به شمار می‌رود. افرادی که در این واحد کوچک اجتماعی رشد می‌یابد و تربیت می‌شود به میزان رشد و شکوفایی‌شان سهم در واحدهای اجتماعی بزرگ انسانی دارند. نهاد یعنی: سرشت، طینت، خلقت، بنیاد، پی، باطن، درون. (عمید، ۱۳۸۱: ۱۲۲۷)، خانواده عبارت است از: خاندان، دودمان، اهل خانه، زن و فرزند فامیل. (همان، ۵۸۴).

جایگاه خانواده در قرآن کریم: خانواده (زن و شوهر) در قرآن کریم آیاتی از آیات خدا و مایه آرامش روحی شمرده شده است، چنانکه خداوند در سوره مبارکه روم آیه ۲۱ فرموده است: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ».

«و از نشانه‌های او این که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید، و در میانتان مودت و رحمت قرارداد؛ در این نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند».

تعریف خانواده در اسلام: اسلام خانواده را گروهی متشکل از افراد، دارای شخصیت مدنی، حقوقی و معنوی معرفی می‌کند که هسته اولیه آن را ازدواج مشروع زن و مردی تشکیل می‌دهد و نکاح عقدی است که بر اساس آن رابطه زوجیت بین زن و مرد برقرار شده و در پس آن طرفین دارای وظایف و حقوق جدید می‌شوند. ارتباط خویشاوندی در سایه نکاح پدید می‌آید؛ اعضای آن دارای روابط قانونی، اخلاقی و عاطفی می‌گردند^۱.

راهکار مقابله: راهکار عبارت از: یک پیشنهاد برای انجام یک کار به یک فرد که در صورت موافقت برابر آن عمل می‌شود. (نوروزی، ۱۳۸۵: ۳۷۱)، مقابله یعنی: رویارو شدن، روبرو کردن، دو چیز را باهم برابر کردن. (عمید، ۱۳۸۱: ۱۱۴۶).

تعریف عملیاتی راهکار مقابله: یک پیشنهاد عملیاتی برای رویارو شدن، مدیریت یا برطرف کردن یک تهدید و خطر متوجه خانواده و جامعه

بیانات و تدابیر رهبر معظم انقلاب در مورد ماهواره

رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره مضرات استفاده از ماهواره در بیاناتی می‌فرمایند: «مجهزترین ابزار تهاجم فرهنگی از دیدگاه دشمن رسانه‌ها و در رأس آن‌ها اینترنت و ماهواره است. (این مورد اخیر (ماهواره) واقعاً گنداب فساد است که تیرهای زهرآگین خود را به سمت ملت‌ها و کشورها هدف‌گیری می‌کند». (همان، ۱۳۷۵/۰۲/۲۶). شما باید فکر کنید که با تطور و پیشرفت فن‌آوری ماهواره، چه کارهایی را می‌توانید انجام دهید تا از نفوذ ماهواره جلوگیری کنید. (همان، ۱۳۷۸/۰۲/۲۸) بنده از ماهواره و اینترنت و رمان‌ها و فیلم‌ها و آهنگ‌ها و حرف‌های فاسد کاملاً خیردارم و آن‌ها را دست‌کم نمی‌گیرم (همان، ۱۳۸۰/۰۲/۱۲)

نظریه‌های غربی در مورد کاربرد و نفوذ رسانه

مانوئل کاستلز: کاستلز معتقد است امروز رسانه‌ها تلاش می‌کنند تصویر ذهنی خود نزد دیگران را آن‌طور که خود می‌خواهند شکل می‌دهند. رسانه‌ها به دلیل این‌که در تاروپود نمادین زندگی ما تأثیر دارند، بر آگاهی و رفتار ما تأثیر می‌گذارند، ممکن است کشوری یا دولتی به اندازه‌ای قوی نباشد که دیگران انتظار دارند ولی با بهره‌گیری از شگردهای روانی از خود، یک کشور با قدرت و آسیب‌ناپذیر ترسیم می‌کند. (باصری، ۱۳۸۹: ۸۲ به نقل از مک کرامل)

نظریه یادگیری اجتماعی: در سال ۱۹۴۱ دو روان‌شناس به نام‌های ان ای میلر و جان دولارد فرضیه یادگیری را بیان کردند. افراد رفتارهای جدید را با مشاهده رفتارهای دیگران به دست می‌آورند. آن‌ها نظریه خود را نظریه یادگیری اجتماعی نام گذاشتند. آن‌ها استدلال کردند که یادگیری تقلیدی زمانی رخ می‌دهد افراد اجتماعی این انگیزه را پیدا می‌کنند که مانند دیگران رفتار کنند. درواقع این دو مدل یادگیری سنتی محرک - پاسخ را مطرح نمودند. چنانچه رفتاری با پاداش و انگیزه‌های مناسبی روبرو شود تقویت‌شده و تکرار می‌شود. (کریمی، ۱۳۷۳: ۴۸)

نظریه گشت: به نظر گربنر و همکارهایش، تلویزیون نفوذ گسترده در بین خانواده دارد. نفوذ گسترده و عمیق تلویزیون موجب کاشت انسان‌شناسی، نقش‌ها و ارزش‌های پنهان در آثار تلویزیون در ذهن مردم بهره‌برنده می‌شود. (سوربون و تانکارد، ۱۳۸۱: ۳۹۴)

تهدیدات فرهنگی شبکه‌های ماهواره‌ای: براساس اصل رقابت بین نهادهای آموزشی تلویزیون و ماهواره نقش خانواده و نظام‌های آموزشی را کم‌رنگ کرده است و جایگاه مهمی در کنترل و هدایت افراد جامعه به‌ویژه قشرهای نوجوان و جوان داشته است. با همین استدلال روشن است که این رسانه می‌تواند گمراهی یا سعادت قشرهای گوناگون، به‌ویژه اقشار پذیراتر را ورق بزند. گسترش روزافزون ماهواره‌ها، به گسترش بی‌بندوباری و به وجود آمدن فساد فراگیر در جامعه و به انحطاط کشیده شدن برخی از جوان‌ها و گسترش مصرف مشروبات الکلی، ایجاد گروه‌های غربی مانند هوی متال، رپ، شیطان‌پرستی، و مدگرایی دامن زده است که نشان از هدفمند بودن تهاجم فرهنگی در پیش مهاجم‌ها دارد.

تلویزیون به سرعت می‌تواند بخش بزرگی از جامعه را زیر پوشش داشته و بر آن‌ها تأثیرهایی را وارد کند. رسانه می‌تواند مانع‌های زمانی و مکانی را برطرف کرده و امواج خود را به دورترین

نقطه‌های جهان ارسال کند. رسانه حاضر برای دریافت نیاز به سواد خواندن و نوشتن ندارد. برای بخش بزرگی از جامعه تحت پوشش، مانند آموزشگاه عمل می‌کند و ساعت‌های زیادی از زندگی افراد و خانواده‌ها در ارتباط با آن سپری می‌شود. به‌علاوه چون این رسانه به‌صورت شفاهی و عینی با مخاطب ارتباط برقرار می‌کند و بنا براین تأثیر عمیقی بر افراد می‌گذارد. (ناجی، ۱۳۸۱: ۱۴)

امریکا برای عملیات روانی خود در ایران و برانگیختن قومیت‌ها در ایران شبکه ماهواره‌ای VOA را راه‌اندازی کرده است. (الیاسی، ۱۳۸۴: ۵۶) نکته قابل تأمل در این زمینه تغییر دیدگاه جوان‌ها نسبت به نوع پوشش و آرایش است که الگوهای جامعه به‌شدت در حال فروپاشی و الگوهای غربی در حال استفاده و پذیرش است. وجود زمینه‌های الگوگیری ناشی از ماهواره و پذیرش بدون نقد و تأمل موجبات تهاجم فرهنگی را میسر نموده است (ضیایی پرور، ۱۳۷۸: ۲۶۹)

بررسی جامع و بازنگری موشکافانه نمادها و نشان‌های ضد دینی در فیلم‌های هالیوودی زنگ خطر را برای جوامع به‌ویژه جوامع اسلامی به خطر درمی‌آورد. سینما به دلیل جذابیت‌های سمعی-بصری نقش مهمی در القای تفکرات انحرافی و اهداف زیاده طلبانه صهیونیست‌ها دارد. ویژگی بارزی که تهاجم فرهنگی دارد، حمله به بنیان‌های فرهنگی کشور باهدف نیل به مقاصد نظامی، سیاسی، اقتصادی و... است. به‌عبارت‌دیگر، مقاصد ممکن است "سخت افزارانه" باشند، اما شیوه و حوزه عملکردی به سبب آن‌که از جنس "فرهنگ" است، نرم افزارانه ارزیابی می‌شود. بدین ترتیب، می‌توان تهدیدات حاصل آمده از ناحیه تهاجم فرهنگی به "تهدید نرم" تعبیر کرد. (افتخاری، ۱۳۹۱: ۱۱۸)

آمار تقریبی شبکه‌های ماهواره‌ای:

بنابر آمار اعلام‌شده توسط قاسم‌زاده؛ به لحاظ فنی در ۱۵۹ مدار تلویزیونی درکل جهان، ۳۰۰ ماهواره تلویزیونی فعال است و از این تعداد ۱۱۶ ماهواره فضای ایران را پوشش داده و در این فضا فعال هستند. این تعداد ماهواره امکان تماشای حدود ۱۸۰۰۰ شبکه تلویزیونی را در ایران فراهم می‌آورد. با گیرنده‌ها و دیش‌های معمولی می‌توان تا نزدیک ۲۰۰۰ کانال ماهواره‌ای را در ایران باکیفیت بالا دریافت کرد؛ شبکه‌هایی که اکثر قریب به‌اتفاق برنامه‌های آن‌ها باسنت و فرهنگ ایرانی و اسلامی در تضادند و اثرات مخرب روحی و روانی بر مخاطبین ایرانی می‌گذارند و یکی از مهم‌ترین تاکتیک‌های غرب در جنگ نرم علیه ارزش‌های اسلامی و ایرانی است. در بین شبکه‌های ماهواره‌ای که به سهولت در ایران قابل دریافت است، بیش از ۲۸۰ کانال خاص موسیقی وجود دارد

که شبانه‌روز در خلال پخش موسیقی، کلیپ، رقص، آهنگ‌های درخواستی و کنسرت هستند. عموم این برنامه‌ها آکنده از حرکات ضد اخلاقی و اروتیکال است. علاوه بر این شبکه‌های اختصاصی موزیکال، حدود ۱۲۰۰ شبکه هم در خلال برنامه‌های خود، کلیپ‌ها و شیوه‌های موزیکال پخش می‌کنند. در حوزه کودک و نوجوان بیش از ۲۵۰ کانال ماهواره‌ای قابل دریافت در ایران است. ضمن اینکه بخش مهمی از برنامه‌های کانال‌های عمومی نیز به پخش برنامه‌های کودک و نوجوان اختصاص دارد. (قاسم‌زاده، ۱۳۹۳: ۱۷)

برخی از ریشه‌ها و علل اصلی گرایش به ماهواره: برای این‌که بتوانیم درباره کسانی که با ماهواره دوست هستند، قضاوت درستی داشته باشیم، باید بدانیم که چرا آن‌ها با ماهواره ارتباط برقرار کرده‌اند. بدون دانستن ریشه یک رفتار نمی‌توان درباره آن چاره‌ای اندیشید. در این راستا چند ریشه اصلی خرید ماهواره عبارتند از:

۱. ناآگاهی
۲. لذت‌گرایی و دور بودن از فضای معنوی
۳. توجیحات سطحی
۴. جُزدگی و چشم‌وهم‌چشمی
۵. عدم دریافت شبکه ملی با آنتن‌های معمولی
۶. بی‌کاری و تنهایی عامل جدی گرایش به ماهواره
۷. شکست در رابطه با همسر؛ به‌ویژه در رابطه خاص
۸. تلویزیونی شدن خانواده‌ها. (عباسی ولدی، ۱۳۹۳: ۲۴)
۹. استفاده از اخبار سیاسی
۱۰. متنوع بودن برنامه‌های ماهواره
۱۱. فیلم‌ها و سریال‌های جذاب و جدید
۱۲. شناخت تاریخ و فرهنگ اقوام و ملل جهان
۱۳. مدگرایی و آزاد بودن پوشش و آرایش
۱۴. علاقه به دیدن شبکه‌های استانی
۱۵. حریص بودن نسبت به ماهواره به دلیل ممنوعیت آن
۱۶. ناکافی بودن امکانات تفریحی

۱۷. استفاده علمی از ماهواره. (امانلو، ۱۳۹۳: ۲۲۸-۲۱۲)

محورهای فعالیت شبکه‌های ماهواره‌ای: به‌طورکلی شبکه‌های ماهواره غربی حول محورهای زیر در حال تولید و مخابره برنامه هستند:

۱. فردگرایی: در این شبکه‌ها به‌شدت بن‌مایه‌های فلسفی فردگرایی غربی ترویج می‌گردد. در نتیجه در تمامی فیلم‌ها، سریال‌ها، تولیدات هنری و غیرهنری، اخبار و ... این درونمایه دیده‌شده و قابل رصد کردن است و ترویج فردگرایی غربی به درون جوامعی چون ایران که هنوز بافرهنگ غرب بیگانه است از جمله اهداف این شبکه‌ها است.

۲. لذت‌گرایی: بسیاری از تولیدات این ماهواره‌ها به دنبال ترویج لذت‌گرایی هستند.

۳. مصرف‌گرایی: ترویج مصرف‌گرایی با تبلیغات مستقیم کالاها یا با پیام‌های غیرمستقیمی که از طریق فیلم‌ها مخابره می‌شوند همه و همه خدمت دیگری است که شبکه‌های ماهواره‌ای غربی به کمپانی‌های غول‌پیکر اقتصادی و چندملیتی جهان می‌نمایند.

۴. تنوع‌طلبی: رواج تنوع‌طلبی و ترویج دگرخواهی از جمله مسائلی است که نه‌تنها به زندگی روزمره و ترویج مدگرایی و مدپرستی و نوخواهی انجامیده است، در کنار آن منجر به ترویج مقوله‌هایی چون چند همسرخواهی مردان یا زنان و ... شده است.

۵. آزاد و بی‌قید بودن: بی‌قیدی از هنجارهای دینی، قانونی و اجتماعی پیام عمده فیلم‌ها و برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای می‌باشد. آزادی‌طلبی بی‌حدوحصر و افراطی تقریباً در تمامی فیلم‌های چنین شبکه‌هایی دیده می‌شود.

۶. پوچ‌گرایی (نهی‌لیسم): این مسئله بالأخص در بازه‌های نوجوانی و جوانی که مسئله بحران هویت روی می‌دهد بسیار پررنگ شده و حتی منجر به بی‌هدفی زندگی و خودکشی هم می‌شود که نمونه‌های زیادی از آن قابل رؤیت و رصد است.

۷. تقدس زدایی: یکی از مهم‌ترین محورهایی که در دستور کار سازندگان برنامه‌های ماهواره‌ای قرار دارد تقدس زدایی از هر چیز مقدس است.

۸. تضعیف کانون خانواده: این مهم نیز در دستور کار غرب و رسانه‌های ایشان قرار دارد و یکی از دلایل بالا رفتن آمار طلاق در کشور را می‌توان از نتایج تلاش‌های ایشان در این حوزه دانست. (رهایی پروانه‌ها، بی‌تا: ۳۲-۳۰)

ابعاد ماهواره، (مثبت و منفی): امروزه بحث از مزایا و معایب شبکه‌های ماهواره‌ای مطرح است، از یک سو بسیاری با ارائه مستندات مختلف تلاش می‌نمایند شبکه‌های ماهواره‌ای را آسیب‌زا و یک تهدید نشان دهند و در مقابل برخی نیز ادعا دارند این شبکه‌ها مزایایی دارند که به سادگی نمی‌توان از کنار آن گذشت. در یک نگاه همه‌جانبه شکی نیست که هر پدیده در کنار معایبش، مزایایی هم دارد ولیکن سؤال اینجاست که آیا این مزایا آن قدر پررنگ است که بر معایب آن بچربد؟ قضاوت به مخاطب سپرده می‌شود.

ابعاد مثبت ماهواره:

۱. ماهواره امکان ارتباط نقاط مختلف جهان را تسریع می‌کند و به ما امکان می‌دهد تصاویر دورترین نقاط جهان را مستقیماً مشاهده کنیم.
۲. ماهواره وسیله‌ای است که ابنای بشر را با وجود اختلاف در نژاد، زبان، فرهنگ، نوع حکومت و غیره از احوال و اخبار یکدیگر آگاه می‌کند.
۳. از طریق ماهواره می‌توان در کوتاه‌ترین زمان ممکن و بدون نیاز به طی مسافت به دورترین سرزمین جهان سفر کرد و از اخلاق و عادات مردم آن سوی دنیا مطلع شد.
۴. از طریق ماهواره می‌توان به سریع‌ترین شکل ممکن اخبار و وقایع سراسر جهان را دریافت نمود، به گونه‌ای که بعضاً در یک رویداد یا یک واقعه خبری تصاویر زنده و با اختلاف چند ثانیه هزاران کیلومتر را در نور دیده و به گیرنده‌های ما مخابره می‌گردند.
۵. کم‌هزینه بودن ماهواره و استفاده از آن که با خرید یک آنتن می‌توان از آن استفاده کرد و این مسئله را با روش‌های دیگری مانند کسب اخبار از روزنامه و اینترنت، یا مشاهده فیلم از طریق سی دی و ... مقایسه کنید. (تنها ابزار کم‌هزینه‌تر از ماهواره را می‌توان تلویزیون داخلی دانست)
۶. آموزش در حوزه‌های تخصصی مختلف و آموزش‌های مستند و ... که امروزه با گسترش شبکه‌های تخصصی بسیار زیاد شده‌اند و در بسیاری از حوزه‌ها برنامه‌های آموزنده تولید و پخش می‌شوند.
۷. آشنایی با زبان‌های دیگر از طریق ماهواره
۸. ارضای تنوع‌طلبی و ذائقه‌های مختلف که از طریق آن حس نیاز به دگر خواهی انسان تا حد زیادی ارضا شده و به دلیل امکان انتخاب‌های بسیار، عملاً به انسان حس آزادی انتخاب و تنوع زیاد گزینه‌های انتخاب دست می‌دهد. (حسی که در واقع یک سراب بیش نیست)

ابعاد منفی ماهواره: ماهواره، فاصله میان نمایش و بیننده را از بین می‌برد، ماهواره مرز بین زندگی خصوصی و اجتماعی را از بین می‌برد، ماهواره فجایع بزرگ را با نمایش در صفحه کوچک خود کوچک می‌کند، ماهواره برخی امور غیرانسانی و غیردینی مضمئزکننده را لذت‌بخش و درعین حال برخی امور انسانی و دینی فرح‌بخش را حزن‌انگیز نشان می‌دهد، به نحوی که به مرور زمان ارزش‌های دینی و ملی مردم را دچار تغییر و دگرگونی می‌نماید. (دادگران، ۱۳۹۰)، (مرکز تولید اندیشه و پاسخ‌گویی سازمان بسیج مستضعفین، ۱۳۹۳: ۲۳)، ماهواره تأثیرات بسیار عمیقی بر ارزش‌های خانوادگی مردم گذاشته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. ایجاد خانواده‌های بی‌قید در برابر خانواده‌های سنتی
۲. ترویج و عادی جلوه دادن خیانت زن و شوهر به یکدیگر
۳. عادی جلوه دادن ارتباط دختر و پسر پیش از ازدواج تا حد باردار شدن
۴. هویت زدایی از مفهوم خانواده
۵. ارزش زدایی از مفهوم غیرت
۶. ترویج فیمینیسیم و ایجاد حس رقابت در میان زنان نسبت به مردان
۷. ایجاد حس رقابت در میان زنان و دختران برای جلب توجه مردان
۸. ایجاد بلوغ زودرس جنسی
۹. ایجاد روحیه تنوع‌طلبی جنسی
۱۰. گذراندن وقت بیشتر برای تماشای ماهواره و علاقه کم‌تر به مطالعه
۱۱. تبلیغ پرخاشگری و ستیزه‌جویی
۱۲. اعتیاد به تماشای تصویرها و فیلم‌های مبتذل
۱۳. از بین رفتن حجاب‌های اخلاقی و دینی از بسیاری مسائل، به‌ویژه در زمینه‌های جنسی و خشونت
۱۴. مسخ فرهنگ جهانیان و دیکنه نمودن الگوها و هنجارهای تهاجمی، توسط رسانه‌های غربی
۱۵. تخریب هویت ملی و تحقیر سنت‌های ملی و تعظیم فرهنگ بیگانه
۱۶. تلاش در جهت ترویج فرهنگ برهنگی
۱۷. افزایش جرائم توسط نمایش تصاویر خشونت‌بار و نزاع و کشتار
۱۸. تغییر و تخریب معانی و مفاهیمی همچون آزادی عقیده، آزادی بیان، حقوق بشر و ...

۱۹. آموزش و جذاب جلوه دادن تفریحات ناسالم برای جوانان
۲۰. ترویج مدگرایی و ارائه مدهای آرایشی و پوششی نابهنجار
۲۱. القای شکاف میان مردم و حاکمیت
۲۲. ارائه اخبار و اطلاعات ناروا و تحریف اخبار و شایعه‌پراکنی
۲۳. بزرگ‌نمایی نقاط ضعف و بی‌اهمیت جلوه دادن نقاط قوت کشورهای موردنظر
۲۴. تلاش برای خلق هیجان‌ناکاذب و خلق آرمان‌های عوام‌فریب
۲۵. تزلزل بنیان اخلاقی خانواده و اتلاف وقت
۲۶. گسترش فرهنگ مصرف و عدم تمایل به اقدامات خلاقانه و...
۲۷. عشق‌های مثالی، روابط نامشروع و دوستی‌های نامتعارف
۲۸. ترویج خانواده‌های بی‌سامان و لجام‌گسیخته در مقابل ساختار سنتی خانواده
۲۹. ترویج و عادی جلوه دادن خیانت زن به همسر و شوهر به زن
۳۰. هویت زدایی از مفهوم خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی مستقل و مؤثر
۳۱. مخدوش نمودن رابطه فرزندان پسر و دختر در خانواده
۳۲. افزایش تأثیرپذیری جنسی و خشونت در جوانان و نوجوانان، بخصوص از طریق پخش موزیک ویدئوهای خاص و ... (همان)

اصول و راهکارهای مقابله با جنگ رسانه‌ای دشمن

حال که از آسیب‌های فردی، اجتماعی، اعتقادی، سیاسی و خانوادگی تماشای شبکه‌های ماهواره‌ای سخن گفته شد و علل گرایش به تماشای این برنامه‌ها تبیین گردید، لازم است به بررسی راهکارهای کلی و مصداقی مقابله با تأثیرات این ابزار رسانه‌ای و تربیون فرهنگ غرب پرداخته شود. آنچه در ادامه می‌آید راهکارهایی عملی برای مقابله با جنگ نرم در بستر رسانه‌ها، به‌ویژه ماهواره می‌باشد:

وظایف نهادها و سازمان‌ها

الف: رویکرد نرم‌افزاری (تلاش برای رشد فرهنگ اسلامی در جامعه)

در این راه از روش‌های زیر می‌توان بهره گرفت:

۱. عمل به ارزش‌های مکتبی و ملی از جانب مسئولان نظام: ما مراکز تصمیم‌گیرنده داریم؛ کمیسیون‌های مجلس، صداوسیما، وزارت ارشاد، مطبوعات اسلامی، حوزه‌های علمیه، مؤسسه‌های

- فکری و فرهنگی و... . برای حل چنین مشکلاتی باید راهکار بدهند که چگونه می‌توانیم هم گام با دنیا پیش برویم واژ مزایای آن بهره‌مند شویم و از آفات آن درامان بمانیم؟
۲. حرکت آگاهانه و صحیح مدیران فرهنگی جامعه برای کاهش اثرات منفی برنامه‌های ماهواره‌ای: در ابعاد اخلاقی، اعتقادی و سیاسی ما مورد هجوم گسترده دشمنان هستیم، باید ابزار روش‌های مقابله مؤثر و مفید امروزی را شناسایی کنیم، ما منکر فایده برخی شبکه‌ها نیستیم، اما دفع ضرری که ضروری است مهم‌تر است، یا استفاده مفیدی که ضروری هم نیست؟ شما قضاوت کنید .
۳. برنامه‌های ایجابی صداوسیما: صدا و سیما باید در ساخت فیلم‌ها، مدیریت کندها از آموزه‌های دینی و فرهنگی استفاده شود و از سوق دادن محتوای فیلم‌ها به دوستی‌های قبل از ازدواج دخترها و پسرها و انواع و اقسام دزدی‌ها و جنایات و آرایش، مدهای بی رویه و خانه‌های آن‌چنانی و... پرهیز گردد .
۴. شناخت اهداف دشمن در تهاجم فرهنگی : شناخت اهداف مهاجمان فرهنگی که تلاش می‌کنند با دنیاگرایی، رفاه‌طلبی، مصرف‌گرایی، آزادی بی‌قیدوبند، همچنین با گسترش فساد و فحشا از طریق تلویزیون، ماهواره و مجلات و نظایر آن عملاً اخلاق را از جامعه بزدايند .
۵. تقویت بینش دینی و سیاسی
۶. دقت در برنامه‌های آموزش و پرورش کودکان، نوجوانان و جوانان
۷. پیشگیری از نفوذ عوامل فرهنگی دشمن
۸. استفاده از همه ابزارهای ممکن برای دفاع فرهنگی
۹. تقویت جایگاه طنز بومی
۱۰. افزایش سواد رسانه‌ای مردم
۱۱. لزوم اعتمادسازی؛ یک رسانه قوی، برای اعتمادسازی با مخاطبان خود و نگاه داشتن آن‌ها باید به موارد زیر توجه کند :
- الف: سرعت و شتاب‌زدگی در انتقال خبرها و ارائه تفسیرها، نباید به نقل خبرهای نادرست بینجامد. چنین مسئله‌ای اعتبار رسانه را زیر سؤال می‌برد .
- ب: اعمال نگرش‌های حزبی، جناحی و قومی، دیر یا زود برای مخاطبان یک رسانه آشکار می‌شود و مخاطبان سعی می‌کنند به رسانه‌های منصف‌تر گرایش پیدا کنند .

ج: سانسور در رسانه با توجیه حفظ منافع ملی و مسائل امنیتی، نباید تا آنجا پیش رود که حتی مردم برای آگاهی از مسائل مهم جهانی و مسائلی که با سرنوشت اقتصادی، سیاسی و فرهنگی آن‌ها گره خورده است، به رسانه‌های بیگانه رو کنند. البته رسانه‌ای موفق است که بتواند مردم را درباره علل و عوامل سانسور برخی خبرها توجیه کند.

د: رسانه اگر با مخاطب خود همدردی نکند و حرف‌های او را بازتاب ندهد، دیگر مخاطب رسانه را از آن خود نخواهد دانست و با آن بیگانه خواهد شد.

ه: در نظام اسلامی، رسانه‌ها باید بتوانند دولت را نقد کنند.
۱۲. تقویت شیوه‌های سنتی تبلیغ و آشنایی با محیط دیجیتالی

ب) رویکرد سخت‌افزاری

۱. افزایش کمی و بهبود کیفی برنامه‌ها: برای بهبود کیفی برنامه‌ها پیشنهادهای زیر به نظر مناسب می‌آیند:

الف: آموزش کارشناس در حوزه تولید، ب: ضرورت مخاطب‌شناسی، ج: تکثیرگرایی در تولید محصولات فرهنگی رسانه‌ای

۲. ساخت ماهواره اسلامی: اگر بادر نظر گرفتن شرایط زمان و مکان و رویکردی عمل‌گرایانه در این راه بکوشیم و فرهنگ، ادب، تاریخ تمدن اسلامی ایرانی، حقانیت نظام و انقلاب، دستاوردهای نظام اسلامی و تولیدات فکری حوزه‌ها دانشگاه‌های کشور را در قالب رسانه‌ای طرح کنیم، گام مؤثری در مقابل تهاجم رسانه‌ای دشمن برداشته و به صدور انقلاب با امواج رسانه‌ای پرداخته‌ایم. برای چنین ماهواره‌ای می‌توان برنامه‌های زیر را در نظر گرفت؛ پخش برنامه‌های مختلف به زبان‌های زنده دنیا، تبیین عظمت مسلمانان در گذشته و دستاوردهای علمی، فرهنگی آنان در دوران معاصر، تولید برنامه‌های جذاب، پر محتوی و رقابت‌پذیر با برنامه‌های تولیدی غرب، ارائه تحلیل‌های سیاسی و اقتصادی از وضعیت مسلمانان در دنیا و معرفی ملت‌ها و دولت‌های اسلامی. (امانلو، ۱۳۹۳، ۳۱۱-۳۰۲)

نظر مراجع عظام تقلید پیرامون ماهواره:

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی): رساله اجوبه الاستفتانات- سؤال ۱۲۱۳- آیا خرید و نگهداری و استفاده از دستگاه گیرنده برنامه‌های تلویزیونی از ماهواره جایز است؟ و اگر دستگاه گیرنده مجانی به دست انسان برسد چه حکمی دارد؟

جواب: دستگاه آنتن ماهواره‌ای از این جهت که صرفاً وسیله‌ای برای دریافت برنامه‌های تلویزیونی است که هم برنامه‌های حلال دارد و هم برنامه‌های حرام، حکم آلات مشترک را دارد. لذا خرید و فروش و نگهداری آن برای استفاده در امور حرام، حرام است و برای استفاده‌های حلال جایز است. ولی چون این وسیله برای کسی که آن را در اختیار دارد زمینه دریافت برنامه‌های حرام را کاملاً فراهم می‌کند و گاهی نگهداری آن مفاسد دیگری را نیز در بردارد، خرید و نگهداری آن جایز نیست، مگر برای کسی که به خودش مطمئن است که استفاده حرام از آن نمی‌کند و بر تهیه و نگهداری آن در خانه‌اش مفسده‌ای هم مترتب نمی‌شود. لکن اگر قانونی در این مورد وجود داشته باشد باید مراعات گردد.

سؤال ۱۲۱۶: استفاده از آنتن‌های ماهواره‌ای برای آگاهی از برنامه‌های علمی یا قرآنی و مانند آن که از طریق ماهواره توسط دولت‌های غربی یا کشورهای مجاور خلیج فارس و غیر آنها پخش می‌شوند چه حکمی دارد؟

جواب: استفاده از این دستگاه برای دیدن و شنیدن برنامه‌های علمی یا قرآنی و مانند آن، هرچند فی‌نفسه مانعی ندارد، ولی به دلیل اینکه برنامه‌هایی که از طریق ماهواره توسط دولت‌های غربی و بیشتر کشورهای همسایه پخش می‌شوند، غالباً در بردارنده افکار گمراه‌کننده و تحریف حقایق و همچنین برنامه‌های لهو و فساد هستند و حتی مشاهده برنامه‌های علمی یا قرآن از طریق آن‌ها موجب وقوع در فساد و ارتکاب حرام می‌گردد، بنابراین شرعاً استفاده از آنتن‌های مذکور برای دیدن آن برنامه‌ها حرام است، مگر آنکه برنامه‌های مفید علمی یا قرآنی محض باشند و مشاهده آن‌ها مستلزم هیچ فسادی ابتلا به عمل حرامی نباشد، البته اگر قانونی باشد باید مراعات شود. (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۹: ۲۶۶ - ۲۶۵)

نصب و تعمیر آنتن‌های ماهواره‌ای

رساله اجوبه الاستفتائات - سؤال ۱۲۱۷: شغل ماتعمیر دستگاه‌های گیرنده برنامه‌های رادیو و تلویزیونی است، در این اواخر مراجعات زیادی برای نصب قطعات و تعمیر آنتن‌های ماهواره‌ای صورت می‌گیرد، تکلیف مادر این باره چیست؟ خرید و فروش قطعات آن‌ها چه حکمی دارد؟

جواب: اگر از این دستگاه برای امور حرام استفاده شود که غالباً همین‌طور است و یا شما علم داشته باشید به اینکه کسی که قصد تهیه آنتن ماهواره‌ای را دارد، برای امور حرام از آن استفاده می‌کند،

خرید و فروش و نصب قطعات و راه‌اندازی و تعمیر و فروش قطعات آن جایز نیست. (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۹: ۲۶۶)

آیت‌الله فاضل لنکرانی: کتاب استفتائات - جلد اول - سؤال ۱۰۰۱: آیا خرید و نصب آنتن‌های ماهواره‌ای در منازل جایز است؟ و ثانیاً استفاده افراد از برنامه‌ها چگونه است؟ و ثالثاً آیا منع کودکان از دیدن برنامه‌ها، مجوز تهیه و نصب آنتن و استفاده بزرگ‌ترها (پدر و مادر) می‌باشد یا خیر؟

جواب: اولاً با توجه به آنچه مطلعین اظهار می‌دارند برنامه‌های ماهواره اکثراً موجب شیوع فحشا و منکر مخصوصاً در رابطه با نسل جوان می‌باشد. لذا خرید و نصب آنتن‌های ماهواره‌ای جایز نیست.

ثانیاً، صرف استفاده از برنامه‌ها، اگر خارج از برنامه‌های فوق‌الذکر باشد و موجب انحراف اخلاقی و یا اعتقادی و غیره نباشد، مانعی ندارد.

ثالثاً، اگر استفاده بزرگ‌ترها در همان محدوده‌ای باشد که در جواب دوم ذکر شد، مانعی ندارد. ولی در عین حال عدم جواز خرید و نصب به قوت خود باقی است.

آیت‌الله بهجت: کتاب جامع الم سائل - آنتن ماهواره:

سؤال ۶۹۲ - آیا آنتن ماهواره جزو آلات لهو است؟ خرید و فروش و استفاده از آن، چه حکمی دارد؟
جواب: با وجود فساد، استفاده از آن و خرید و فروش آن جایز نیست.

آیت‌الله مکارم شیرازی: کتاب استفتائات - جلد اول - فصل ۱۶ - سؤال ۶۱۶ - خرید و نصب آنتن‌های ماهواره‌ای در منازل چه حکمی دارد؟

جواب: آوردن این گونه وسایل در منازل که غالباً موجب فساد است جایز نیست و خرید و فروش آن حرام است. (کتاب استفتائات - خرید و فروش)

سؤال: با توجه به این که برنامه‌های ماهواره شامل برنامه‌های مفید و علمی نیز هست، نظر حضرت عالی در رابطه با استفاده از ماهواره چیست؟ پاسخ: استفاده از برنامه‌های مباح آن اشکال ندارد.

آیت‌الله صافی گلپایگانی: سؤال - آیا خرید و استفاده از ماهواره جایز است؟ جواب: استفاده مشروع و مفید از آن اشکال ندارد ولی اگر معرض استفاده نامشروع و فساد اخلاق باشد جایز نیست. در این زمان که شرایط خاص رسانه‌ها و وسایل ارتباطی، صیانت اخلاقی و هویت اسلامی

جامعه مخصوصاً نسل جوان را تهدید می‌کند همگان مخصوصاً بزرگان خانواده و عائله باید مراقبت نمایند که بستگان آن‌ها به این خطر که از خطر اعتیاد زیان‌بارتر است مبتلا نشوند و حیات اخلاقی آن‌ها محفوظ بماند. (استفتاء از سایت آیت‌الله صافی گلپایگانی safi.ir). (امانلو، ۱۳۹۳: ۲۳۷-۲۳۶)

قوانین به‌کارگیری ماهواره در ایران (پیوست شماره یک)

قانون به‌کارگیری ماهواره در ایران مشتمل بر یازده ماده و چهار تبصره در جلسه روز یکشنبه بیست و سوم بهمن ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

آیین‌نامه اجرایی: قانون ممنوعیت به‌کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره مصوب هیئت وزیران (پیوست شماره دو) هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۴، ۱۰، ۹ به استناد ماده (۱۱) قانون "ممنوعیت به‌کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره" - مصوب ۱۳۷۳، ۱۱، ۲۳ - آیین‌نامه قانون مذکور را در چهارده ماده و یک تبصره تصویب نمود. (امانلو، ۱۳۹۳: ۲۵۲-۲۴۵)

روشناسی

تحقیق از نظر نوع کاربردی است، چون مورد استفاده مسئولین امر در سطوح مختلف فرهنگی - اجتماعی کشور است. روش مورد استفاده در این تحقیق برحسب هدف اکتشافی و برحسب نوع داده تحقیق کیفی می‌باشد.

قلمرو زمانی تحقیق بررسی آثار استفاده از ماهواره بر نهاد خانواده تا سال ۱۳۹۳ می‌باشد و قلمرو مکانی تحقیق ۱۰۸ شهرستان در سطح کشور به صورت نمونه‌گیری است. گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و سایت‌های قابل استفاده انجام شده است. روایی سؤال و گویه‌های مطروحه به تأیید کارشناس این حوزه رسیده است. جامعه آماری تحقیق اقشار آسیب‌پذیر در نوک پیکان تأثیرات تهاجم فرهنگی و نمونه آماری به صورت تصادفی و بر اساس فرمول کوکران نمونه‌گیری و نتایج مورد بهره‌برداری قرار گرفته است.

مقاله به صورت توصیفی تهیه و به صورت اسنادی داده‌هایی برای کمک به روش تحلیل کیفی جامعه‌شناختی و فرهنگی به آن اضافه شده است. سپس در ۱۰۸ شهرستان به صورت نمونه‌گیری نظر ۲۲۴۴۳ نفر از اقشار مختلف مردم نسبت به میزان تأثیرات مثبت و منفی ماهواره بر نهاد خانواده اخذ و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

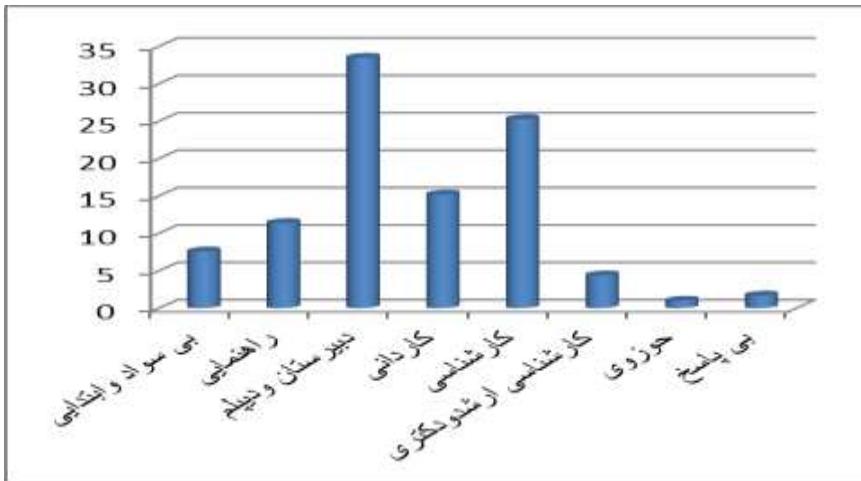
نظرسنجی از مردم ایران در مورد بررسی تأثیرات ماهواره در ۱۰۸ شهرستان از همه استان‌ها با نمونه‌ای به حجم ۲۲۴۴۳ نفر در اردیبهشت ۱۳۹۳ انجام شده است که نتایج حاصله به شرح زیر است:

الف) سیمای پاسخگویان

۱. جنسیت پاسخگویان: بر اساس آمار ارائه شده ۵۲ درصد پاسخگویان مرد و ۴۸ درصد زن بوده‌اند.
۲. سن پاسخگویان: ۴۴ درصد پاسخگویان دارای سنین بین ۱۸ تا ۲۹ سال، ۳۶ درصد ۳۰ تا ۴۴ سال، محدود ۲۰ درصد نیز ۴۵ سال و بالاتر بوده‌اند.
۳. میزان تحصیلات پاسخگویان

جدول ۱: توزیع نسبی جمعیت نمونه بر حسب تحصیلات

درصد	فراوانی	سطح تحصیلات
۷,۶	۱۷۰۴	بی سواد ابتدایی
۱۱,۴	۲۵۵۰	راهنمایی
۳۳,۵	۷۵۱۴	دبیرستان و دیپلم
۱۵,۲	۳۴۰۷	کاردانی
۲۵,۳	۵۶۸۰	کارشناسی
۴,۴	۹۸۵	کارشناسی ارشد و دکتری
۱	۲۲۸	حوزوی
۹۸,۳	۲۲۰۶۸	جمع
۱,۷	۳۷۵	بی پاسخ
۱۰۰	۲۲۴۴۳	جمع کل

مودار ۱: توزیع نسبی جمعیت نمونه برحسب تحصیلات

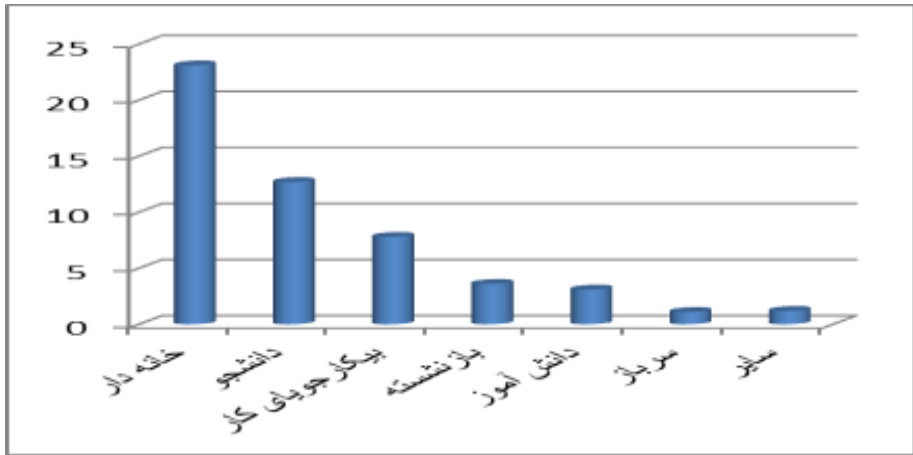
۴. وضع فعالیت پاسخگویان:

بر اساس نظرات ارائه شده توسط پاسخگویان ۴۷ درصد شاغل و ۵۳ درصد غیر شاغل بوده‌اند.

۵. وضعیت قشری پاسخگویان غیر شاغل (به شرح جدول ۲)

جدول ۲: توزیع نسبی جمعیت نمونه غیر شاغل

درصد	فراوانی	دسته‌بندی غیر شاغلین
۲۳,۱	۵۱۹۶	خانه‌دار
۱۲,۷	۲۸۴۱	دانشجو
۷,۸	۱۷۵۲	بیکار جویای کار
۳,۶	۸۱۹	بازنشسته
۳,۱	۷۰۰	دانش‌آموز
۱,۱	۲۴۵	سرباز
۱,۲	۲۷۹	سایر
۵۲,۷	۱۱۸۲۹	جمع
۴۷,۳	۱۰۶۱۴	بی‌پاسخ و شاغلین
۱۰۰	۲۲۴۴۳	جمع کل

نمودار ۲: توزیع نسبی جمعیت نمونه غیر شاغل

۶. دین پاسخگویان:

توزیع نسبی جمعیت پاسخگویان از نظر دین، ۹۳ درصد مسلمان شیعه، ۵٫۹ درصد مسلمان سنی و کمتر از ۰٫۱ درصد (یهودی، زرتشتی و مسیحی) بوده‌اند.

۷. محل زندگی مصاحبه‌شوندگان:

توزیع نسبی جامعه نمونه از نظر محل سکونت (زندگی) ۸۱ در شهری و ۱۹ درصد روستایی بوده‌اند.

ب) بررسی اثرات دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای بر شیوه زندگی مردم و نهاد خانواده

جدول ۳: توزیع نسبی جمعیت نمونه برحسب میزان اثرات منفی دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای

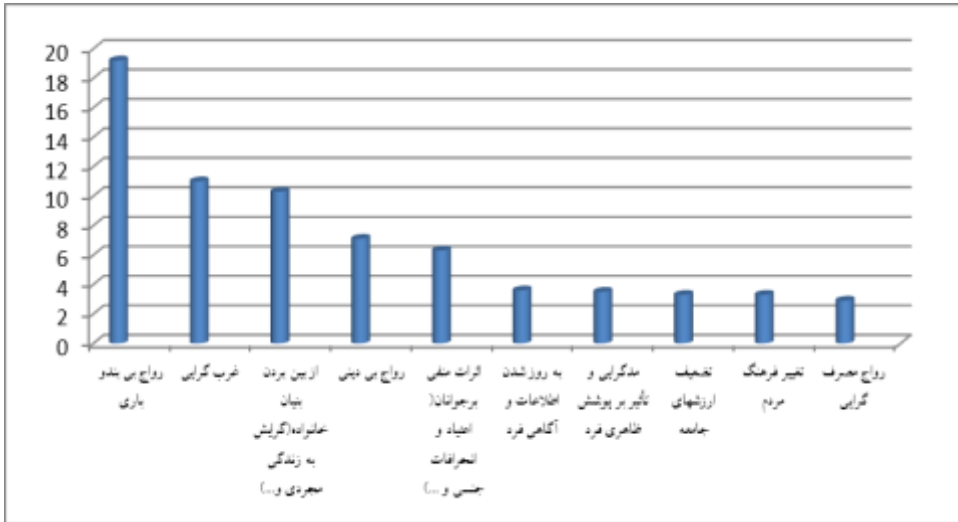
ردیف	اثرات منفی دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای	فراوانی	درصد
۱	رواج بی‌بندوباری	۷۶۷۸	۱۸,۹
۲	غرب‌گرایی	۴۴۰۶	۱۱
۳	از بین بردن بنیان خانواده (گرایش به زندگی مجردی و...)	۴۱۰۷	۱۰,۱
۴	رواج بی‌دینی	۲۸۵۳	۷
۵	اثر منفی بر جوانان (اعتیاد، انحرافات جنسی و...)	۲۵۳۴	۶,۲
۶	ایجاد اختلاف در زندگی زوجین و افزایش طلاق	۱۴۳۷	۳,۶
۷	مدگرایی و تأثیر بر پوشش ظاهری	۱۴۰۸	۳,۵
۸	تضعیف ارزش‌های جامعه	۱۳۱۹	۳,۳
۹	تغییر فرهنگ مردم	۱۳۰۸	۳,۲
۱۰	رواج مصرف‌گرایی	۱۱۶۱	۲,۹
۱۱	تغییر نگرش مردم	۹۳۰	۲,۳
۱۲	بی‌اعتمادی افراد نسبت به یکدیگر	۶۲۲	۱,۵
۱۳	اغتشاش و ناآرامی در جامعه	۵۲۹	۱,۳
۱۴	افزایش سطح توقع خانواده‌ها	۲۶۶	۰,۷
۱۵	گمراه نمودن مردم	۲۳۵	۰,۶
۱۶	موجب اتلاف وقت می‌شود	۲۲۱	۰,۵
۱۷	تضعیف اعتماد مردم به مسئولین نظام	۲۱۶	۰,۵
۱۸	ایجاد مشکلات روحی و روانی	۱۹۴	۰,۵
۱۹	وابستگی بیش‌ازحد	۱۶۲	۰,۴
۲۰	بی‌انگیزگی و بی‌هدفی در زندگی	۱۴۹	۰,۴
۲۱	به توجهی به علایق و سلیقه‌های جوانان	۱۲۲	۰,۳
۲۲	دور شدن از انسانیت	۵۴	۰,۱
۲۳	تبلیغ ادیان دیگر	۴۶	۰,۱
۲۴	ترویج استقلال زنان	۳۵	۰,۱
۲۵	تبلیغ استفاده از شبکه‌های مجازی	۳۱	۰,۱
	جمع اثرات منفی	۳۲۰۲۳	۷۹

جدول ۴: توزیع نسبی جمعیت نمونه برحسب میزان اثرات مثبت دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای

ردیف	اثرات مثبت دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای	فراوانی	درصد
۱	به روز شدن اطلاعات و آگاهی افراد	۱۴۵۲	۳,۶
۲	ایجاد روحیه و نشاط	۱۰۱۳	۲,۵
۳	موجب پر شدن اوقات فراغت می‌شود	۸۴۴	۲,۱
۴	جنبه آموزشی دارد (آشپزی و...)	۶۸۳	۱,۷
۵	آشنایی با سایر فرهنگ‌ها	۴۳۴	۱,۱
۶	بستگی به خود فرد بیننده دارد	۳۵۵	۰,۹
۷	بی‌پرده گویی اخبار	۳۵۴	۰,۹
۸	دارای آثار مثبتی است	۳۲۰	۰,۸
۹	بالا بردن فرهنگ و تمدن	۲۲۴	۰,۶
	جمع اثرات مثبت	۵۶۷۹	۱۴

جدول ۵: توزیع نسبی سؤالات بی‌ربط، بی‌اثر و بدون پاسخ به میزان اثرات دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای

ردیف	سؤالات بی‌ربط، بی‌اثر و بی‌پاسخ	فراوانی	درصد
۱	نظری ندارم	۱۰۳۴	۲,۵
۲	بی‌پاسخ	۹۸۹	۲,۴
۳	هیچ تأثیری ندارد	۵۳۶	۱,۳
۴	بی‌ربط	۱۹۰	۰,۵
۵	سایر	۱۲۵	۰,۳
	جمع بدون تأثیرها	۲۸۷۴	۷
	جمع کل	۴۰۵۷۹	۱۰۰

نمودار ۳: توزیع نسبی جمعیت نمونه برحسب میزان اثرات دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای بر شیوه زندگی مردم و نهاد خانواده^۱

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

رسانه‌ها در عملیات تصویرسازی ذهنی می‌توانند دو کارکرد متفاوت مثبت و منفی داشته باشند، ولی از نظر بزرگان معنوی کشور (علما و مراجع تقلید، به‌ویژه رهبر معظم انقلاب)، همچنین در قوانین و مقررات جاری و مصوب دریافت از ماهواره امری نکوهیده و خلاف مصالح هنجارهای فرهنگی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. اما در سنوات اخیر و در اجرای تهاجم همه‌جانبه

^۱ چون پاسخگویان می‌توانستند به دو مورد از اثرات دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای بر شیوه زندگی مردم و نهاد خانواده اشاره کنند، لذا تعداد پاسخ‌های دریافتی بیش از تعداد پاسخگویان در جامعه آماری می‌باشد. در پاسخ به این سؤال که: دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای چه اثراتی بر شیوه زندگی مردم و نهاد خانواده دارد؟ ۱۸٫۹ درصد پاسخگویان به رواج بی‌بندوباری، ۱۱ درصد غرب‌گرایی، ۱۰٫۱ درصد از بین بردن بنیان خانواده (گرایش به زندگی مجردی و...)، ۷ درصد رواج بی‌دینی، ۶٫۲ درصد به اثرات منفی بر جوانان (اعتیاد و انحرافات جنسی و...)، ۳٫۶ درصد ایجاد اختلاف بین زوجین و افزایش طلاق، ۳٫۵ درصد مدگرایی و تأثیر بر پوشش ظاهری، ۳٫۳ درصد تضعیف ارزش‌های جامعه، ۳٫۲ تغییر در فرهنگ، ۲٫۹ درصد رواج مصرف‌گرایی، ۲٫۳ درصد تغییر نگرش مردم، ۱٫۵ درصد بی‌اعتمادی افراد به یکدیگر، ۱٫۳ درصد ایجاد اغتشاش و ناآرامی در جامعه به‌عنوان مهم‌ترین اثرات منفی دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای در تأثیرگذاری بر شیوه زندگی مردم اشاره کرده‌اند، مجموعاً (۷۹ درصد) و ۱۴ درصد پاسخگویان به مثبت بودن استفاده از ماهواره نظر داده‌اند و ۷ درصد بی‌نظر بوده و یا به سؤالات جواب نداده‌اند.

فرهنگی وب اصطلاح جنگ نرم دشمن به سرکردگی استکبار علیه نظام جمهوری اسلامی ایران، بیش از ۱۱۰ شبکه ماهواره‌ای به زبان فارسی برای کشور برنامه تولید، پخش و مخابره می‌نمایند و به تبع گرایش به استفاده از این ظرفیت رو به تزاید دارد. ضمن اینکه عوارض ناشی از استفاده بی‌رویه از این فناوری در هنجارهای فرهنگی و تغییر ذائقه بخش عمده‌ای از مردم مشهود است. باوجود تصریح قانونی و نظر مراجع، به دلیل نبود وحدت نظر و اراده‌ای جدی اقدام مقابله‌ای مؤثری برای مهار و خنثی کردن اثر این تلاش گسترده‌ی ضد فرهنگی علیه کشور صورت نگرفته است.

در نظرسنجی به‌عمل‌آمده از اقشار مختلف مردم در ۱۰۸ شهرستان کشور، در مجموع ۷۹ درصد پاسخگویان تأثیرات استفاده از ماهواره را منفی، ۱۴ درصد مثبت و ۷ درصد نیز بی‌نظر بوده‌اند. در اظهارنظرها بیشترین تأثیر منفی ۱۸٫۹ درصد به رواج بی‌بندوباری، ۱۱ درصد غرب‌گرایی، و ۱۰٫۱ درصد از بین بردن بنیان خانواده اشاره دارد، در مقابل در مورد اثرات مثبت دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای، به ترتیب ۳٫۶ درصد به‌روز شدن اطلاعات و آگاهی افراد، ۲٫۵ درصد ایجاد روحیه و نشاط و ۲٫۱ پرشدن اوقات فراغت را بیان می‌نماید.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف- نتیجه‌گیری:

۱- رهبر معظم انقلاب حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مجهزترین ابزار تهاجم فرهنگی از دیدگاه دشمن را رسانه‌ها و در رأس آن‌ها اینترنت و ماهواره می‌دانند و می‌فرمایند؛ این مورد اخیر (ماهواره) واقعاً گنداب فساد است که تیرهای زهرآگین خود را به سمت ملت‌ها و کشورها هدف‌گیری می‌کند. (۱۳۷۵/۰۲/۲۶).

۲- براساس استفتائات به‌عمل‌آمده مراجع عظام عموماً فرموده‌اند؛ استفاده از برنامه‌های مباح آن (ماهواره) اشکال ندارد. ولی چون این وسیله برای کسی که آن را در اختیار دارد زمینه دریافت برنامه‌های حرام را کاملاً فراهم می‌کند و گاهی نگهداری آن مفاسد دیگری را نیز در بردارد، خرید و نگهداری آن جایز نیست، مگر برای کسی که به خودش مطمئن است که استفاده حرام از آن نمی‌کند و بر تهیه و نگهداری آن در خانه‌اش مفسده‌ای هم مترتب نمی‌شود. لکن اگر قانونی در این مورد وجود داشته باشد باید مراعات گردد.

۳- نظریه‌پردازان غربی از جمله (مانوئل کاستلز، ان ای میلر و جان دولاردو گریز و همکارانش)

در مورد کاربرد و نفوذ رسانه معتقدند که؛ رسانه‌ها تلاش می‌کنند تصویر ذهنی خود نزد دیگران را آن‌طور که خود می‌خواهند شکل دهند. و بر این اساس افراد رفتارهای جدید را با مشاهده رفتارهای دیگران به دست می‌آورند. با توجه به نفوذ گسترده و عمیق تلویزیون در خانواده‌ها، موجب کاشت انسان‌شناسی، نقش‌ها و ارزش‌های پنهان در آثار تلویزیون در ذهن مردم بهره‌مند می‌شود.

۴- قوانین و مقررات به‌کارگیری ماهواره در ایران قریب بیست سال است که در مجلس شورای اسلامی تصویب و به تأیید شورای محترم نگهبان رسیده و متعاقب آن هیئت‌وزیران نیز آیین‌نامه اجرایی آن را تصویب و ابلاغ نموده است، اما اراده‌ای ملی برای اعمال و اجرای آن‌ها تاکنون ظهور و بروز نداشته است.

۵- هم‌افزایی بین ارکان مختلف حاکمیت برای برخورد انسجام‌یافته با عوارض منفی ناشی از استفاده از ماهواره مشاهده نمی‌گردد و چه‌بسا مسئولینی در سطح راهبردی بهره‌برداری از آن را باوجود صراحت قانونی ممنوعیت استفاده از این گیرنده، توصیه و مفید می‌دانند.

۶- بخش‌هایی از جغرافیای جمهوری اسلامی ایران به‌راحتی شبکه‌های تلویزیون داخلی را دریافت نمی‌نمایند، ضمن اینکه نیاز ذائقه‌های مختلف با مراجعه به برنامه‌های تولیدی صداوسیما برآورده نمی‌شود.

۷- بخش عمده‌ای از خانواده‌ها به عوارض و تهدیدات متأثر از استفاده از ماهواره آشنایی لازم را ندارند.

۸- امپراتوری رسانه‌ای غرب تمام‌قد، برای تضعیف ارزش‌های بنیادی و عقیدتی جوامع اسلامی، گسست اجتماعی و فرهنگی در بین اقوام و مذاهب اسلامی، به‌ویژه اختلال در روند روبه‌رشد شاخص‌های فرهنگی و... در جمهوری اسلامی ایران تمام ظرفیت رسانه‌ای خود را پای‌کار آورده‌اند.

۹- شبکه‌های ماهواره‌ای غربی بیشتر حول محورهایی از جمله (رواج بی‌بندوباری و بی‌دینی، از بین بردن بنیان خانواده، گرایش به زندگی مجردي، غرب‌گرایی، مصرف‌گرایی، انحرافات جنسی و اعتیاد، تقدس زدایی، تضعیف ارزش‌های جامعه، افزایش بی‌اعتمادی به یکدیگر، دامن زدن به اغتشاش و ناآرامی‌های داخلی و...) برای دریافت‌کنندگان تصاویر ماهواره‌ای در منطقه، به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران در حال تولید و مخابره برنامه هستند.

۱۰- برابر آمارهای ارائه شده به لحاظ فنی در ۱۵۹ مدار تلویزیونی در کل جهان، ۳۰۰ ماهواره تلویزیونی فعال است و از این تعداد ۱۱۶ ماهواره فضای ایران را پوشش داده و در این فضا فعال هستند. این تعداد ماهواره امکان تماشای حدود ۱۸۰۰۰ شبکه تلویزیونی را در ایران فراهم می‌آورد. بارسورها و دیش‌های معمولی می‌توان تا نزدیک ۲۰۰۰ کانال ماهواره‌ای را در ایران با کیفیت بالا دریافت کرد.

۱۱- در پاسخ به سؤال اثرات دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای بر شیوه زندگی مردم چگونه است؟ در مجموع ۷۹ درصد اثرات آن را منفی و مضر، ۱۴ درصد مثبت دانسته و ۷ درصد جواب‌های بدون ربط به سؤال داده و یا پاسخ مناسب نداده‌اند. ضمن اینکه در بر شماری آثار منفی دیدن برنامه‌های تلویزیونی ناشی از ماهواره، بالاترین اثر مربوط به رواج بی‌بندوباری ۱۸،۹ درصد و کمترین اثر تبلیغ ادیان دیگر، ترویج استقلال زنان و تبلیغ استفاده از شبکه‌های مجازی ۰،۱ درصد می‌باشد.

ب- پیشنهادها:

- ۱- گسترش فرهنگ نقادی در بین مردم، به‌ویژه نسل جوان با تفهیم چرایی گزینش برنامه‌های تلویزیون ملی و توجه دادن آحاد مردم به تأثیر سوء تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای از طریق ایجاد اقلیت در بین انتخاب‌کننده‌های برنامه‌های ماهواره‌ای.
- ۲- پخش مستندهایی از تأثیرات منفی استفاده‌های غیرمنطقی از ماهواره برای افزایش اطلاعات عینی و عبرت‌آموزی، در جهت کاهش گرایش به استفاده از این گیرنده مضر.
- ۳- ایجاد تنوع، جذابیت و پربار نمودن برنامه‌های تلویزیونی ملی و محلی، به‌گونه‌ای که زمینه گرایش به ماهواره را به حداقل برساند.
- ۴- تلاش برای نهادینه و درونی کردن ارزش‌ها و هنجارهای دینی در بین جوانان و اقشار گوناگون جامعه، تفهیم و اقلیت‌سازی آن‌ها برای گزینش برنامه‌های ماهواره‌ای برابر مبانی اعتقادی جامعه.
- ۵- پرهیز از افراط و تفریط نسبت به برخوردهای سلبی صرف با برنامه‌های ماهواره‌ای و توجه جدی‌تر به برنامه‌های ایجابی.
- ۶- تقویت پوشش سیمای جمهوری اسلامی ایران در تمام جغرافیای کشور و تنوع توأم با حفظ خطوط قرمز عقیدتی و فرهنگی، در جهت جذب بیشتر مردم به برنامه‌های تلویزیونی ملی و محلی.

۷- هماهنگی بین اجزاء مختلف حاکمیت وهم افزایی برای مقابله منطقی و قاطع با تهدیدات ناشی از استفاده لجام‌گسیخته از ماهواره.

۸- توسعه و تقویت برنامه‌های آموزشی جذاب برای تبیین و روشنگری در مورد عوارض ناشی از استفاده بی‌رویه و بدون آگاهی از ماهواره، خصوصاً تهدیداتی که از این رهگذر متوجه خانواده‌ها می‌گردد.

۹- تولید ماهواره اسلامی - ایرانی و برنامه‌ریزی هم‌زمان برای پوشش داخلی و انعکاس خارجی به‌منظور تأثیرگذاری در فضای مجازی بر روی ملت‌های همراه، همچنین آفند فرهنگی برای به چالش کشیدن رویکرد تهاجمی غرب علیه کشورهای مسلمان، به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران. به‌روزرسانی و اعمال قوانین و مقررات سلبی و ایجابی به‌کارگیری ماهواره و برنامه‌ریزی جامع عملیاتی برای مواجهه با این پدیده شوم و در عین حال گریز ناپذیر.

فهرست منابع

- قرآن مجید (۱۳۸۵)، ترجمه: مرکز فرهنگ و معارف قرآن، قم، بوستان کتاب
- حضرت امام خامنه‌ای (۱۳۷۹)، رساله اجوبه الاستفتائات (ترجمه فارسی)، تهران، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل

الف- منابع فارسی:

- افتخاری، اصغر (۱۳۹۱)، *تهدید نرم: رویکردی اسلامی*، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
- الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۴)، *عملیات روانی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران*، تهران، نشریه عملیات روانی، شماره ۹
- امانلو، حسین (۱۳۹۳)، *بشقاب‌های سمی: معرفی شبکه‌های ماهواره‌ای، آسیب‌ها و راهکارهای مقابله*، تهران، فرآهنگ اندیشه
- باصری، احمد و حاجبانی، ابراهیم (۱۳۸۹)، *کارکرد رسانه‌ها در تصویرسازی ذهن مردم، فصلنامه روان‌شناسی نظامی*، شماره ۴، دانشگاه جامع امام حسین (ع)
- بودریار، ژان (۱۳۸۸)، *جامعه مصرفی*، ترجمه پیروز ایزدی، تهران، انتشارات ثالث.
- بی‌نا، رهایی پروانه‌ها- *آسیب‌شناسی شبکه‌های ماهواره‌ای*، بی‌نا
- دهقان، علیرضا (۱۳۸۱)، *نظریه‌های ارتباطات*، سوربن، تانکارد، تهران، انتشارات دانشگاه
- ضیایی پرور، حمید (۱۳۸۳)، *جنگ نرم ۲ ویژه جنگ رسانه‌ای*، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر
- عباسی ولدی، محسن (بهار ۱۳۹۳)، *بشقاب‌های سفره پشت بام مان: خانواده ماهواره، قم، جامعه الزهراء (علیها السلام)*، چاپ بیست‌وششم
- عبدالله خانی، علی (۱۳۸۶)، *تهدیدات امنیت ملی (شناخت و روش)*، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر
- عمید، حسن (۱۳۸۱)، *فرهنگ عمید (جیبی)*، چاپ بیست و سوم، تهران، چاپخانه سپهر
- فیاض، ابراهیم (۱۳۸۶) *زیبایی‌شناسی تا معرفت‌شناسی*، ش. 208
- قاسم‌زاده، علی (۱۳۹۳)، *دجال واره - بررسی آسیب‌های شبکه‌های ماهواره‌ای*، به سفارش معاونت فرهنگی سازمان بسیج مستضعفین، تهران، مجتمع تبلیغاتی شرق
- کریمی، یوسف (۱۳۷۳)، *روان‌شناسی اجتماعی*، تهران، انتشارات بعثت

- گروه مطالعاتی امنیت (۱۳۹۳)، *تهدیدات قدرت ملی شاخص‌ها و ابعاد*، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی
- مرکز تولید اندیشه و پاسخ‌گویی سازمان بسیج مستضعفین (۱۳۹۳)، *ماهواره یادجال‌واره - ویژگی سرگروه‌های تربیتی*، تهران، سازمان بسیج
- ناجی، مرتضی (۱۳۸۰)، *چشم‌اندازی به ابعاد فرهنگی و اجتماعی حاصل از ارسال و دریافت مستقیم برنامه‌های ماهواره‌ای (پخش مستقیم ماهواره‌ای در قرن بیست و یکم)* به کوشش گروه مطالعاتی حقوق سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی، تهران، نشر سروش
- نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵)، *فرهنگ دفاعی - امنیتی*، تهران، سنا

ب- منابع انگلیسی:

- Bourdieu, Pierre, 1974, *Distinction: a Social Critique of the Judgment of Taste*. U.S.A.
- Harbqrd Colleqe.
- Featherston, Mike, 1991, *the Body: Social Process and Cultural Theory*; U.S.A. Amazone.

ج- سایت‌ها:

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در :

- www.Khamenei.ir
- www.leader.ir
- http://www..ekhtebare.com
- http://shabakesoraty.blogfa.com
- http://imamalicenter.se/fa/content
- www.tebyan.net
- www.pajooh.com
- http://www.askquran.ir/thread35484.html
- http://shabakesoraty.blogfa.com/1391/05
- http://www.ekhtebare.com

آیت‌الله صافی گلپایگانی، پاسخ به استفتاء در مورد خرید و استفاده از ماهواره،

- http://110.mihanblog.com/post/ قابل دسترسی در سایت:
- سازگارا، پروین (۱۳۷۷)، *نگاهی به جامعه‌شناسی با تأکید بر فرهنگ*، تهران، کویر، چاپ اول؛ قابل دسترسی در سایت:

- http://www.pajooh.com/fa/index.php?Page=definition&UID=11136